

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 134/08-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. septembra 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka prerokoval prijatú sťažnosť R. N., K., t. č. vo väzbe, zastúpeného advokátkou JUDr. K. D., K., vo veci namietaného porušenia základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tošs 32/2007 z 12. júla 2007 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Tošs 32/2007 uznesením z 12. júla 2007 p o r u š i l základné právo R. N. na osobnú slobodu zaručené v čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na slobodu zaručené v čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tošs 32/2007 z 12. júla 2007 z r u š u j e v časti týkajúcej sa R. N. a v rozsahu zrušenia v e c v r a c i a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. R. N. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 13 028 Sk (slovom trinásťtisícdvadsaťosem slovenských korún), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť na účet jeho advokátky JUDr. K. D., K., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti R. N. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. I. ÚS 134/08-11 zo 17. apríla 2008 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť R. N. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Tošs 32/2007 z 12. júla 2007.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže účastníci vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení účastníkov konania nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti vyplýva, že 2. mája 2005 Okresný súd Košice I (ďalej len „okresný

súd“) rozhodol o väzbe sťažovateľa, ktorá začala plynúť 28. apríla 2005 o 13.30 h. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) 19. mája 2005 na neverejnom zasadnutí zrušil uznesenie okresného súdu o väzbe sťažovateľa v celom rozsahu a vydal nové uznesenie, v ktorom väzba začala plynúť od 28. apríla 2005 o 13.25 h. Následne v rokoch 2005 a 2006 prokurátor podával návrhy na predĺženie lehoty 14. októbra 2005, 22. marca 2006, 27. septembra 2006 a 27. novembra 2006. Špeciálny súd v Pezinku (ďalej len „špeciálny súd“) na návrhy prokurátora v rokoch 2005 a 2006 rozhodoval o predlžovaní väzby: 24. októbra 2005, 31. marca 2006, 12. októbra 2006 a 14. decembra 2006. Špeciálny súd 16. februára 2007 žiadosť o prepustenie z väzby zamietol. Dňa 27. apríla 2007 prokurátor podal (aj) na sťažovateľa obžalobu.

Prokurátor v prípade sťažovateľa naposledy požiadal o predĺženie väzby 27. novembra 2006 a špeciálny súd rozhodol o predĺžení väzby uznesením zo 14. decembra 2006 na verejnom zasadnutí, pričom väzba bola sťažovateľovi predĺžená do 28. apríla 2007. Dňa 27. apríla 2007 bola podaná prokurátorom Úradu špeciálnej prokuratúry v predmetnej veci obžaloba. O väzbe sťažovateľa bolo následne rozhodnuté až 12. júna 2007 v rámci predbežného prejednávania obžaloby na verejnom zasadnutí špeciálneho súdu, ktorý uznesením rozhodol, že väzba v jeho prípade naďalej trvá. Tým istým uznesením zároveň bola zamietnutá žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby. Sťažnosť proti uvedenému uzneseniu špeciálneho súdu najvyšší súd zamietol uznesením z 12. júla 2007 (sp. zn. 1 Tošs 32/2007).

V tejto súvislosti sťažovateľ ďalej uviedol, že aj v jeho prípade platí, že od 28. apríla 2007 do 12. júna 2007 absentuje rozhodnutie súdu o väzbe, čo s poukazom na príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj na právne názory vyslovené v rozhodnutiach ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 271/06, I. ÚS 6/02 a I. ÚS 217/05 je porušením základného práva na osobnú slobodu zaručeného čl. 17 ods. 5 ústavy a práva na osobnú slobodu zaručeného v čl. 5 ods. 1 dohovoru. Ani rozhodnutie špeciálneho súdu z 12. júna 2007 vydané po mesiaci a pol po uplynutí predĺženej lehoty väzby, nemôže konvalidovať absenciu rozhodnutia súdu o väzbe.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovateľ zastáva názor, že „...uznesením najvyššieho súdu zo dňa 12. 7. 2007..., ktorým zamietol jeho sťažnosť, bolo porušené právo sťažovateľa na osobnú slobodu zaručené čl. 17 ods. 1, ods. 2, ods. 5 Ústavy a právo na osobnú slobodu zaručené čl. 5 ods. 1 dohovoru“.

Sťažovateľ na základe uvedeného žiadal vydať nález:

„1. Základné právo R. N. podľa čl. 17 ods. 1, 2, 5, Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 5 ods. 1, 2, 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv porušené bolo.

2. Uznesenie najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. I Tošs 32/2007 zo dňa 12. 7. 2007 sa v časti týkajúcej R. N. zrušuje. Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, aby sťažovateľa neodkladne prepustil z väzby na slobodu.

3. Ústavný súd prihliadnuc na okolnosti prípadu a ich ujmu priznáva sťažovateľom primerané finančné odškodnenie vo výške 100 000,- Sk .

4. Ústavný súd priznáva sťažovateľovi náhradu trov konania, ktoré je povinný vyplatiť Najvyšší súd Slovenskej republiky a Špeciálny súd v Pezinku... v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Z vyjadrenia predsedu najvyššieho súdu zo 16. júna 2008 vyplýva, že z dôvodov rovnakých, ako už uviedol v súvislosti s vecami sp. zn. I. ÚS 187/07 a II. ÚS 129/08, považuje sťažnosť za nedôvodnú, pretože podanú obžalobu prokurátorom nepovažoval za podanú účelovo v záujme zachovania lehoty na predĺženie lehoty trvania väzby. Ďalej uviedol, že špeciálny súd rozhodoval o ďalšom trvaní väzby 46. deň po podaní obžaloby, čo považoval za lehotu primeranú.

Podaniami z 19. mája 2008 a zo 4. júna 2008 sťažovateľ ústavnému súdu oznámil, že 12. mája 2008 podal ďalšiu žiadosť o prepustenie z väzby na slobodu argumentujúc nálezmi ústavného súdu v konaniach sp. zn. I. ÚS 187/07 a II. ÚS 129/08, v ktorých bol vyslovený názor, že boli porušené práva jeho spoluobžalovaných v súvislosti s namietaným uznesením najvyššieho súdu sp. zn. I Tošs 32/2007 z 12. júla 2007. Predmetnú žiadosť špeciálny súd uznesením sp. zn. PK-1T/14/2007 z 12. mája 2008 zamietol. Následne najvyšší súd

uznesením sp. zn. 1 Tošs 24/2008 z 28. mája 2008 sťažnosť (aj) sťažovateľa proti tomuto rozhodnutiu špeciálneho súdu zamietol.

II.

Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tošs 32/2007 z 12. júla 2007 vyplýva, že sťažnosť podaná sťažovateľom a ďalšími spoluobžalovanými proti uzneseniu špeciálneho súdu sp. zn. PK-1T/14/07 z 12. júna 2007 bola zamietnutá. Z odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu v súvislosti s argumentáciou sťažovateľa pred ústavným súdom vyplýva, že špeciálny súd o ďalšom trvaní väzby rozhodol 12. júna 2007, a to po podaní obžaloby 27. apríla 2007. Túto dobu je vzhľadom na rozsah a náročnosť veci nutné považovať za primeranú, a nejde preto o prípad, keď by samotné podanie obžaloby odôvodnilo ďalšie trvanie väzby bez súdneho rozhodnutia, keďže takéto rozhodnutie súdu konajúceho vo veci samej bolo vydané. Za súčasného právneho stavu nie je v zákone priamo uvedené, v akej lehote má súd po podaní obžaloby rozhodnúť, a je prirodzené, že rozhodnutie o väzbe v prípravnom konaní musí na určitú dobu predstavovať titul väzby aj po podaní obžaloby, lebo by inak nebolo možné reálne zabezpečiť jej kontinuitu.

Podľa zistení ústavného súdu väzba sťažovateľa stále trvá. Trestná vec proti sťažovateľovi je vedená špeciálnym súdom pod sp. zn. PK-1T/14/07, a nie je dosiaľ skončená.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl.17 ods. 1 ústavy osobná sloboda sa zaručuje.

Podľa čl. 17 ods. 2 prvej vety ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

Podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom:

- a) zákonné uväznenie po odsúdení príslušným súdom;
- b) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie osoby preto, že sa nepodrobila rozhodnutiu vydanému súdom podľa zákona, alebo preto, aby sa zaručilo splnenie povinnosti ustanovenej zákonom;
- c) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť jej v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní;

d) iné pozbavenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia na účely výchovného dohľadu alebo jeho zákonné pozbavenie slobody na účely jeho predvedenia pred príslušný orgán;

e) zákonné držanie osôb, aby sa zabránilo šíreniu nakažlivej choroby, alebo duševne chorých osôb, alkoholikov, narkomanov alebo tulákov;

f) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby, aby sa zabránilo jej nepovolenému vstupu na územie, alebo osoby, proti ktorej prebieha konanie o vyhostenie alebo vydanie.

Podľa § 76 ods. 5 Trestného poriadku súdu plyní lehota väzby od podania obžaloby.

Podľa § 243 ods. 1 Trestného poriadku obžaloba podaná na súde pre zločin s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou osem rokov sa predbežne prejedná na verejnom zasadnutí.

Podľa § 244 ods. 5 Trestného poriadku ak je obvinený vo väzbe, rozhodne súd pri predbežnom prejednaní obžaloby vždy aj o ďalšom trvaní väzby.

Predmetom skúmania ústavného súdu vymedzeným jeho uznesením č. k. I. ÚS 134/08-11 zo 17. apríla 2008 je zákonnosť a ústavnosť uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tošs 32/2007 z 12. júla 2007, a to z hľadiska oprávnenosti trvania väzby sťažovateľa po 28. apríli 2007.

Každé pozbavenie slobody musí byť „zákonné“, t. j. musí byť vykonané „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“, a okrem toho každé opatrenie, ktorým je jednotlivец pozbavený slobody, musí byť zlučiteľné s účelom čl. 17 ústavy, ktorým je ochrana jednotlivca proti svojvôli (I. ÚS 165/02, ale aj II. ÚS 55/98, I. ÚS 177/03, III. ÚS 7/00, I. ÚS 115/07).

Z uvedenej zásady vyplýva, že porušenie zákona v prípade rozhodovania o väzbe zakladá zároveň aj porušenie čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, ako aj čl. 5 dohovoru.

Podstatou sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, podľa ktorého po podaní obžaloby 27. apríla 2007 bolo povinnosťou špeciálneho súdu rozhodnúť o ďalšom trvaní väzby najneskôr do 28. apríla 2007, teda do skončenia lehoty, do ktorej bola väzba sťažovateľa naposledy predĺžená ešte v prípravnom konaní. V prípade, že špeciálny súd do 28. apríla 2007 o väzbe nerozhodol, bol povinný sťažovateľa 28. apríla 2007 z väzby prepustiť. Keďže špeciálny súd rozhodol o ďalšom trvaní väzby sťažovateľa až v súvislosti s predbežným prerokovaním obžaloby na verejnom zasadnutí 12. júna 2007, urobil tak oneskorene, a sťažovateľ mal byť preto správne z väzby prepustený.

Podľa názoru predsedu najvyššieho súdu (s odkazom na stanovisko k veciam sp. zn. I. ÚS 187/07 a II. ÚS 129/08) bol postup špeciálneho súdu a najvyššieho súdu správny a včasný, keďže Trestný poriadok neurčuje záväznú lehotu na predbežné prerokovanie obžaloby. Vzhľadom na rozsiahlosť spisového materiálu bolo primerané, že sa v rámci predbežného prerokovania obžaloby rozhodlo o väzbe 12. júna 2007.

Ústavný súd pripomína, že v zmysle čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, resp. čl. 5 ods. 1 dohovoru nemôže byť titulom pre držanie vo väzbe znamenajúce obmedzenie osobnej slobody len skutočnosť, že bola podaná obžaloba bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne konajúcim súdom rozhodlo ešte predtým, ako uplynie lehota, na ktorú bola väzba v prípravnom konaní naposledy predĺžená (I. ÚS 6/02, I. ÚS 204/05, III. ÚS 271/06, I. ÚS 115/07, I. ÚS 187/07, II. ÚS 129/08). Samotná skutočnosť, že vec bola postúpená súdu, nie je postačujúca na splnenie kritéria „zákonosti“ väzby v zmysle čl. 5 ods. 1 dohovoru a nemôže bez príslušného súdneho rozhodnutia odôvodniť ďalšie trvanie väzby (Stasaitis c. Litva z 21. marca 2002, § 59 až § 61).

Z ustanovenia § 76 ods. 5 Trestného poriadku vyplýva, že súdu plynie lehota väzby od podania obžaloby. Podľa predchádzajúceho znenia tohto ustanovenia bol súd povinný najneskôr do 15 dní od podania obžaloby rozhodnúť o ďalšom trvaní väzby, ak o väzbe už nerozhodol podľa § 241 alebo § 243 Trestného poriadku. Treba povedať, že pôvodné znenie ustanovenia § 76 ods. 5 Trestného poriadku dávalo všeobecným súdom presne časovo vymedzenú povinnosť rozhodnúť o ďalšom trvaní väzby po podaní obžaloby. Takéto

ustanovenie v podstate zodpovedalo už citovanej judikatúre ústavného súdu, resp. Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu.

Podľa názoru ústavného súdu aj pri súčasnom znení ustanovenia § 76 ods. 5 Trestného poriadku je povinnosťou všeobecného súdu rozhodnúť po podaní obžaloby o ďalšom trvaní väzby, a to najneskôr do uplynutia termínu posledného predĺženia väzby v prípravnom konaní. Bez takéhoto rozhodnutia totiž nemožno považovať väzbu za zákonnú, pretože táto sa nemôže zakladať iba na podaní obžaloby. Musí sa vždy opierať o rozhodnutie súdu.

Na uvedenom zásadnom stanovisku nemôže nič meniť skutočnosť, že v konkrétnej veci bola väzba v prípravnom konaní predĺžená naposledy do 28. apríla 2007 a obžaloba bola podaná špeciálnemu súdu iba deň predtým, teda 27. apríla 2007. Pokiaľ v takejto situácii pre krátkosť času nie je možné, aby súd naštudoval spis a o ďalšom trvaní väzby rozhodol, potom musí byť obvinený prepustený z väzby. Inak povedané, prokurátor by mal podať obžalobu s takým časovým predstihom, aby súd mal objektívne možnosť včas rozhodnúť o ďalšom trvaní väzby a zaistiť tak jej kontinuitu. Ak podá obžalobu tesne pred skončením lehoty väzby v prípravnom konaní, musí počítať s prepustením obvineného z väzby.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tošs 32/2007 z 12. júla 2007 bolo porušené základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, ako aj právo na slobodu podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Keďže ústavný súd rozhodol o porušení práv sťažovateľa uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tošs 32/2007 z 12. júla 2007, podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde toto uznesenie zrušil v časti týkajúcej sa sťažovateľa. Zároveň podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde v rozsahu zrušenia vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

Z titulu náhrady trov právneho zastúpenia advokátom priznal ústavný súd úspešnému sťažovateľovi čiastku 13 028 Sk (za 2 úkony po 2 970 Sk, za ďalšie dva úkony po 3 176 Sk, dva režijné paušály po 178 Sk a dva režijné paušály po 190 Sk), ktorú je najvyšší súd povinný zaplatiť do jedného mesiaca od právoplatnosti nálezu na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (bod 3 výroku nálezu).

Sťažovateľ napokon požadoval, aby ústavný súd prikázal najvyššiemu súdu prepustiť ho z väzby.

V zásade treba uviesť, že ústavný súd prikáže všeobecnému súdu prepustiť trestne stíhanú osobu z väzby spravidla vtedy, keď nezistil dôvodnosť ďalšieho trvania väzby, alebo ak neexistuje ústavne akceptovateľný zákonný titul pre ďalšie trvanie väzby [napr. neprávoplatné, ale vykonateľné uznesenie prvostupňového súdu o predĺžení väzby, resp. o ponechaní vo väzbe (napr. III. ÚS 295/05, III. ÚS 84/06, I. ÚS 115/07)].

V danom prípade sa ústavný súd materiálnou dôvodnosťou ďalšieho trvania väzby sťažovateľa v zmysle § 71 ods. 1 Trestného poriadku vôbec nezaoberal, a preto ani nedospel k žiadnemu záveru v tomto smere. Hoci zrušil uznesenie najvyššieho súdu, aj naďalej existuje neprávoplatné uznesenie špeciálneho súdu sp. zn. PK-1T/14/07 z 12. júna 2007, ktoré je vykonateľné. Preto nebolo možné vyhovieť požiadavke sťažovateľa a prikázať najvyššiemu súdu, aby sťažovateľa z väzby prepustil (bod 4 výroku nálezu).

Bude úlohou najvyššieho súdu, aby po vrátení veci na ďalšie konanie opätovne rozhodol o opravnom prostriedku sťažovateľa proti uzneseniu špeciálneho súdu, a to v intenciách právneho názoru ústavného súdu. Pritom na ďalšie rozhodnutia súdov v súvislosti s väzbou sťažovateľa nemožno prihliadnuť, lebo „protiústavnosť sťažovateľovej väzby v dôsledku absencie jej ústavne akceptovateľného titulu nemohla byť následne odstránená neskorším súdnym rozhodnutím“ (II. ÚS 315/06, I. ÚS 115/07).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Nad rámec uvedeného ústavný súd dáva do pozornosti najvyššieho súdu, že v právnom štáte, rešpektujúc postavenie a pôsobnosť všeobecných súdov a ústavného súdu, je neprípustné, aby prepiaty interpretačný formalizmus zamedzil rešpektovaniu vysloveného právneho názoru ústavným súdom iba preto, že tento sa v rovnakých súvislostiach týkal nie tej istej osoby.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. septembra 2008